

Bijna één op de tien Nederlanders zegt te bezuinigen op zorg

Marloes Meijer, Anne Brabers en Judith de Jong

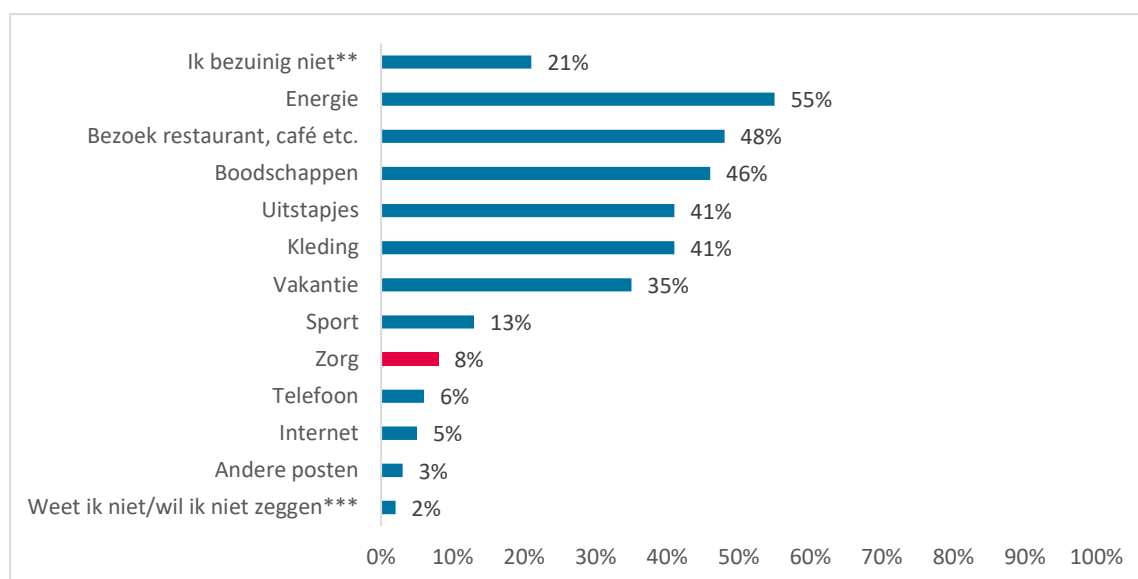
Door de gestegen kosten voor levensonderhoud hebben steeds meer mensen moeite om rond te komen. Hierdoor gaan zij mogelijk ook bezuinigen op zorg. Dit kan negatieve gevolgen hebben voor hun gezondheid. In november 2022 is met behulp van een vragenlijst onder 1.500 leden van het Nivel Consumentenpanel Gezondheidszorg onderzocht in hoeverre mensen moeite hebben met het betalen van hun rekeningen. Hieruit blijkt dat een groot deel van de mensen moet bezuinigen of verwacht dit te moeten doen, bijvoorbeeld op energie of een bezoek aan de horeca. Zorg lijkt niet het eerste te zijn waarop mensen bezuinigen. Bijna één op de tien mensen (8%) zegt te moeten bezuinigen op zorg. Dit hebben zij onder andere gedaan door zorg uit te stellen. Ook brachten ze minder vaak een bezoek aan de tandarts, fysiotherapeut of huisarts. Daarnaast geeft 5% van de mensen aan de premie voor de zorgverzekering niet meer te kunnen betalen. Jongere mensen, mensen met een slechte gezondheid en mensen met een laag inkomen hebben vaker moeite met het betalen van hun zorgkosten.

De kosten voor levensonderhoud, zoals gas, woonlasten en boodschappen, zijn gestegen als gevolg van de energiecrisis en inflatie. Veel mensen moeten daarom bezuinigen [1]. Mogelijk doen zij dit ook op zorg. In Nederland is iedereen van 18 jaar en ouder verplicht om een basisverzekering af te sluiten bij een zorgverzekeraar naar keuze. Voor deze basisverzekering moet premie worden betaald. Daarnaast betalen verzekerden het eerste deel van de kosten zelf wanneer zij gebruik maken van de zorg die in het basispakket zit. Dit is het eigen risico [2]. Als gevolg van de hogere kosten voor levensonderhoud is het mogelijk dat mensen hun rekeningen, waaronder de premie voor de zorgverzekering, niet meer kunnen betalen. Ook kunnen ze er door de hogere kosten voor kiezen om af te zien van zorg. Dit factsheet richt zich op de vraag in hoeverre mensen bezuinigen op zorg en moeite hebben met het betalen van hun zorgpremie als gevolg van de gestegen kosten. We kijken ook of hierin verschillen bestaan tussen groepen. Daarnaast is gekeken in hoeverre kosten een rol spelen bij de overweging om zorg te gebruiken. Dit is onderzocht met behulp van een vragenlijst die in november 2022 is afgenomen onder een steekproef van 1.500 leden van het Nivel Consumentenpanel Gezondheidszorg. 660 panelleden vulden de vragenlijst in (respons 44%).

Acht op de tien mensen moeten bezuinigen, een tiende zegt te bezuinigen op zorg

Als gevolg van de gestegen kosten voor levensonderhoud gaf een groot deel van de respondenten aan te bezuinigen of verwacht dit te moeten doen. Eén vijfde van de mensen (21%) bezuinigt niet (zie Figuur 1). Mensen gaven het vaakst aan te bezuinigen op energie (55%), een bezoek aan een restaurant of café (48%) en boodschappen (46%). Van de mensen gaf één op de tien (8%) aan op zorg te bezuinigen. Zorg lijkt dus niet het eerste te zijn waarop mensen bezuinigen.

Figuur 1 Op welke van onderstaande posten bezuinigt u of verwacht u te moeten bezuinigen?* (N=624, gewogen)

* Meerdere antwoorden mogelijk.

** Het antwoord 'Ik bezuinig niet' was niet mogelijk in combinatie met een ander antwoord.

*** Het antwoord 'Weet ik niet/wil ik niet zeggen' was niet mogelijk in combinatie met een ander antwoord.

Aan de mensen (N=38) die aangaven te bezuinigen op zorg of verwachten dit te moeten doen, is gevraagd op welke manier ze hebben bezuinigd of verwachten te bezuinigen. Hierbij waren meerdere antwoorden mogelijk (zie Tabel 1). Achttien mensen gaven aan het gebruik van zorg uitgesteld te hebben. Daarnaast zijn zeventien mensen minder vaak naar de tandarts geweest en zijn veertien mensen minder vaak naar de fysiotherapeut geweest. Dit is zorg die niet vergoed wordt vanuit de basisverzekering. Elf mensen gaven aan minder vaak naar de huisarts te zijn geweest. Dit is opvallend, omdat er voor een bezoek aan de huisarts geen eigen risico betaald hoeft te worden. Mogelijk waren deze mensen hier niet van op de hoogte of waren zij bang voor de kosten van eventuele vervolgzorg, waarvoor het eigen risico wel geldt. Bezuinigen op een bezoek aan de medisch specialist of geneesmiddelen kwam minder vaak voor.

Tabel 1 Aantal antwoorden op de vraag 'Op welke manier heeft u op zorg bezuinigd of verwacht u op zorg te moeten bezuinigen?*' (N=38**)

	N
Ik heb gebruik van zorg uitgesteld	18
Ik ben minder vaak naar de tandarts geweest	17
Ik ben minder vaak naar de fysiotherapeut geweest	14
Ik ben minder vaak naar de huisarts geweest	11
Ik ben door mijn huisarts verwezen naar een medisch specialist, maar ben niet gegaan	6
Ik ben minder vaak naar het ziekenhuis (medisch specialist) geweest	5
Ik heb de (huis)arts gevraagd minder vaak medicijnen voor te schrijven	3
Ik heb mijn geneesmiddelen niet opgehaald	1
Ik heb de (huis)arts gevraagd goedkopere medicijnen voor te schrijven	1
Ik heb op een andere manier op zorg bezuinigd	4
Weet ik niet/wil ik niet zeggen	6

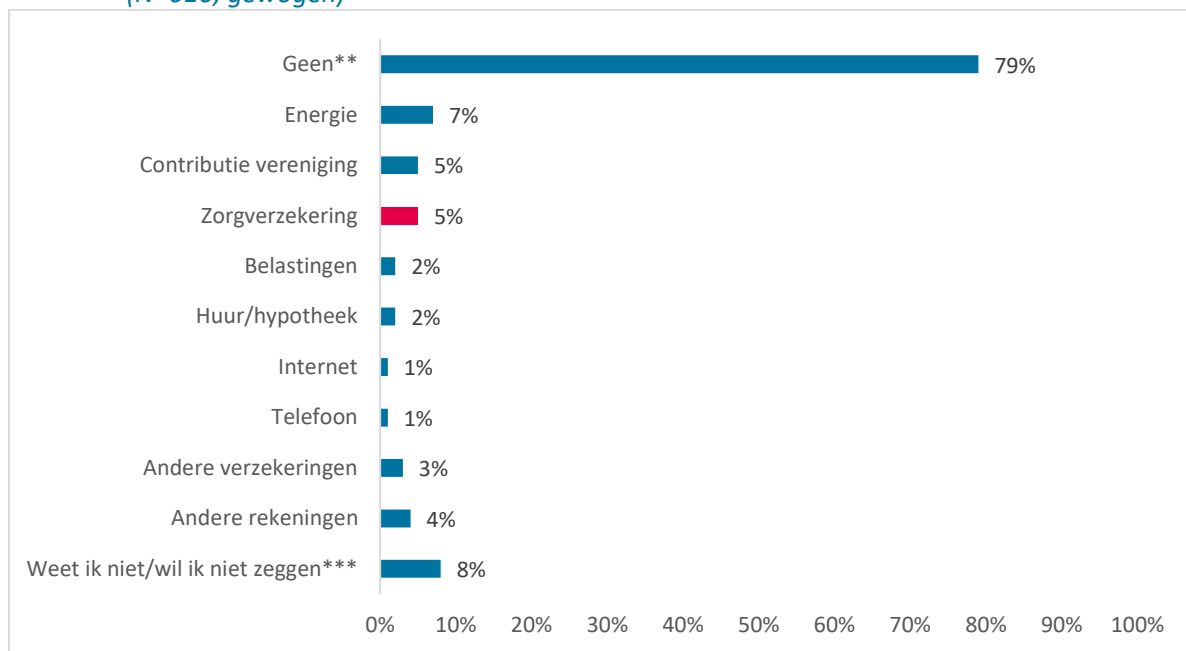
* Deze vraag is alleen gesteld aan mensen die hebben aangegeven dat ze op zorg hebben bezuinigd of verwachten hierop te moeten bezuinigen.

** Meerdere antwoorden mogelijk.

Betalen van zorgverzekering is volgens één op de twintig mensen een probleem

Aan de respondenten is ook gevraagd welke rekeningen zij niet meer kunnen betalen of verwachten niet meer te kunnen betalen. De meerderheid (79%) gaf aan geen enkele rekening niet meer te kunnen betalen (zie Figuur 2). Mensen die wel moeite hadden met het betalen van één of meerdere rekeningen gaven het vaakst aan dat ze de energierekening niet meer konden betalen. Dit werd door 7% van alle mensen genoemd. Het betalen van de premie van de zorgverzekering was volgens 5% een probleem.

Figuur 2 Welke rekeningen kunt u niet meer betalen of verwacht u niet meer te kunnen betalen?*(N=616, gewogen)

* Meerdere antwoorden mogelijk.

** Het antwoord 'Geen' was niet mogelijk in combinatie met een ander antwoord.

*** Het antwoord 'Weet ik niet/wil ik niet zeggen' was niet mogelijk in combinatie met een ander antwoord.

Jongere mensen, mensen met een slechtere gezondheid en mensen met een laag inkomen hebben vaker moeite met betalen zorgkosten

Niet alle groepen ervaren in dezelfde mate problemen met het betalen van hun zorgkosten. Mensen van 18 tot 39 jaar gaven vaker aan te moeten bezuinigen op zorg en/of hun zorgverzekering niet meer te kunnen betalen (18%) dan mensen van 40 tot 64 jaar (8%) en mensen van 65 jaar en ouder (5%). Daarnaast zijn er verschillen gevonden naar ervaren gezondheid. Mensen die hun gezondheid als slecht of matig ervaren, bezuinigen vaker op zorg en/of kunnen hun zorgverzekering vaker niet betalen (15%) dan mensen die hun gezondheid als goed (7%) of zeer goed of uitstekend (3%) ervaren. Ook hebben mensen die een netto inkomen hebben dat lager is dan 1750 euro per maand vaker moeite met het betalen van hun zorgkosten (23%) dan mensen met een inkomen tussen de 1750 en 2700 euro per maand (6%) en mensen met een inkomen van meer dan 2700 euro (6%). Ten slotte zijn er verschillen gevonden naar financiële situatie: mensen die schulden moeten maken, gaven vaker te moeten bezuinigen op zorg en/of hun zorgverzekering niet meer te kunnen betalen

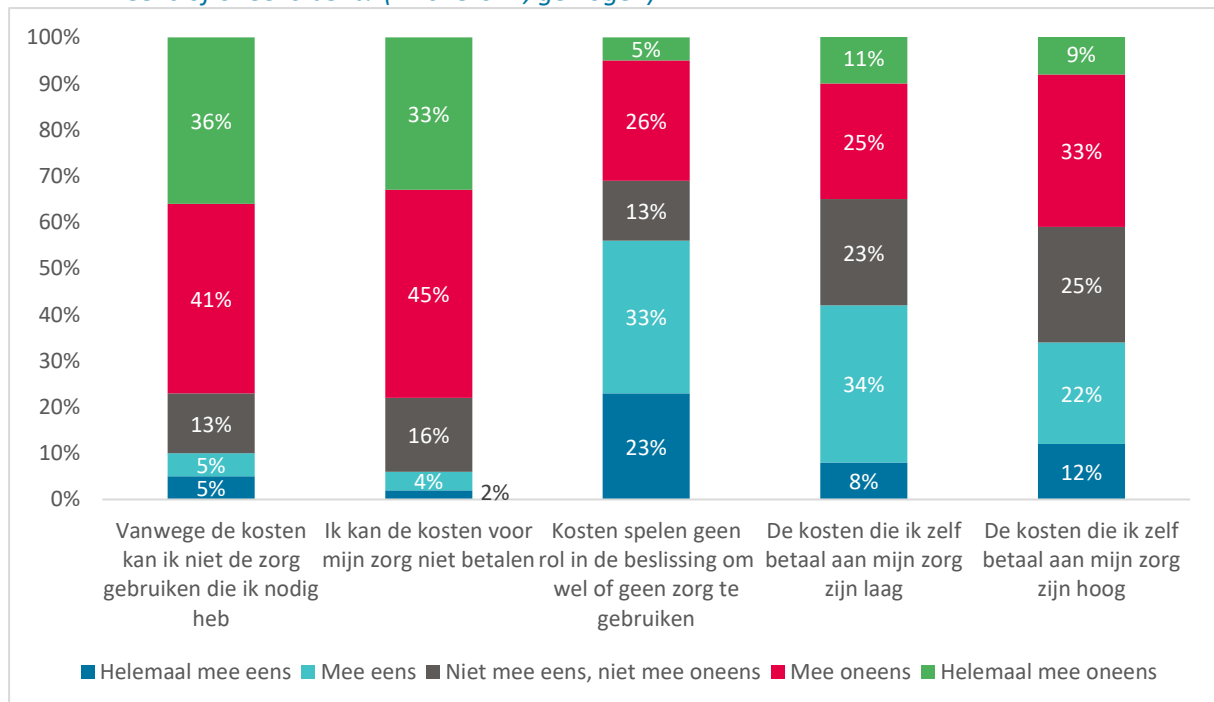
(34%) dan mensen die precies kunnen rondkomen (11%) of een beetje (4%) of veel (1%) geld over houden.

Eén op de tien mensen zegt vanwege kosten niet de zorg te gebruiken die nodig is

Aan de hand van vijf stellingen is aan alle respondenten gevraagd in hoeverre kosten een rol spelen bij hun overweging om wel of geen zorg te gebruiken. Eén op de tien mensen gaf aan het (helemaal) eens te zijn met de stelling dat zij vanwege de kosten niet de zorg te kunnen gebruiken die nodig is en ongeveer één op de twintig mensen (6%) was het er (helemaal) mee eens dat zij de kosten voor hun zorg niet meer kunnen betalen (zie Figuur 3).

De stelling dat kosten geen rol spelen in de beslissing om wel of geen zorg te gebruiken laat een wisselend beeld zien. Meer dan de helft van de mensen (56%) was het (helemaal) eens met deze stelling (zie Figuur 3). Voor drie op de tien (31%) spelen de kosten wel een rol bij de beslissing om zorg te gebruiken. Daarnaast is gevraagd in hoeverre mensen de kosten die zij zelf betalen aan hun zorg laag of hoog vinden. Zo'n vier op de tien mensen (42%) was het (helemaal) eens met de stelling dat de kosten die zij zelf betalen aan hun zorg laag zijn. Een derde van de mensen (34%) vond dat de kosten die zij zelf betalen aan hun zorg hoog zijn. Ongeveer een kwart gaf aan de kosten die zij zelf betalen voor zorg niet hoog en niet laag te vinden.

Figuur 3 We willen graag zicht krijgen in de mate waarin kosten een rol spelen bij uw overweging om wel of geen zorg te gebruiken. Wilt u voor elke stelling aangeven in hoeverre u het hiermee eens of oneens bent? (N=618-622, gewogen)

Mensen die moeten bezuinigen op zorg en/of de premie van hun zorgverzekering niet meer kunnen betalen (N=50), gaven bij bovenstaande stellingen aan dat kosten in grote mate een rol spelen bij hun overweging om wel of geen zorg te gebruiken. Van deze groep was meer dan de helft (27 van de 50) het (helemaal) eens met de stelling dat zij vanwege de kosten niet de zorg kunnen gebruiken die zij nodig hebben. Vijftien van de 50 mensen waren het er (helemaal) mee eens dat ze de kosten voor

hun zorg niet te kunnen betalen. Ook gaf de meerderheid (40 van de 50) van de mensen die moeite hebben met het betalen van hun zorgkosten aan dat kosten een rol spelen in de beslissing om zorg te gebruiken. Ten slotte zijn 33 van de 50 mensen die moeten bezuinigen op zorg en/of de premie voor de zorgverzekering niet meer te kunnen betalen het (helemaal) oneens met de stelling dat de kosten die zij zelf voor hun zorg moeten betalen laag zijn. Meer dan de helft van deze groep (37 van de 50) vindt de kosten die zij zelf moeten betalen voor hun zorg hoog.

Tot slot

Uit ons onderzoek blijkt dat een groot deel van de mensen op één of meerdere posten moet bezuinigen of verwacht te moeten bezuinigen, bijvoorbeeld op energie of boodschappen. Zorg lijkt niet het eerste te zijn waarop mensen bezuinigen. Van de respondenten gaf 8% aan te bezuinigen op zorg of te verwachten dit te moeten doen. Dit hebben zij onder andere gedaan door zorg uit te stellen. Ook brachten ze minder vaak een bezoek aan de tandarts, fysiotherapeut of huisarts. Deze resultaten sluiten aan bij onderzoek van de FNV [3]. Uit eerder onderzoek van het Nivel blijkt dat afzien van zorg uit financiële overwegingen negatieve gevolgen kan hebben voor de gezondheid [4; 5]. Moeite met rondkomen kan daarmee direct invloed hebben op de gezondheid van mensen. Daarnaast kunnen financiële problemen stress met zich meebrengen, wat negatieve gevolgen kan hebben voor de mentale gezondheid [6].

Ons onderzoek laat daarnaast zien dat 5% van de mensen de premie voor de zorgverzekering niet meer kan betalen of verwacht dit niet meer te kunnen. In 2023 is de premie voor de basisverzekering met gemiddeld 10 euro per maand gestegen [7]. Mogelijk is de groep die moeite heeft met het betalen van de zorgverzekering daardoor groter geworden.

Niet alle groepen ervaren in dezelfde mate problemen met het betalen van hun zorgkosten. Mensen met een laag inkomen en mensen die schulden moeten maken, gaven vaker aan te moeten bezuinigen op zorg en/of hun zorgverzekering niet meer te kunnen betalen. Dit zijn groepen waarvan verwacht kan worden dat zij bij stijgende kosten problemen kunnen ervaren met het betalen van hun zorgkosten. Daarnaast hadden jongeren en mensen met een slechte gezondheid vaker moeite met het betalen van hun zorgkosten. Voor deze groepen lijkt de financiële toegankelijkheid van zorg onder druk te staan. Het feit dat mensen die al een slechte of matige gezondheid hebben moeten bezuinigen op zorg en/of de premie voor hun zorgverzekering niet meer kunnen betalen, leidt er mogelijk toe dat hun gezondheid verder verslechtert. Voor deze groep is er mogelijk sprake van een stapeling van problemen. Uit onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau blijkt dat één op de zes Nederlanders hiermee te maken heeft. Deze groep heeft naast financiële problemen bijvoorbeeld ook een slechte gezondheid of een gebrek aan een sociaal netwerk [8]. Het is van belang meer inzicht te krijgen in het zorggebruik van deze groep om hen passende ondersteuning te kunnen bieden.

Het onderzoek

In november 2022 is een vragenlijst verstuurd over de mate waarin kosten een rol spelen in het zorggebruik van mensen en bezuinigen naar 1.500 leden van het Nivel Consumentenpanel Gezondheidszorg. De steekproef was representatief voor de bevolking van 18 jaar en ouder op basis van leeftijd en geslacht. De resultaten beschreven in dit factsheet zijn gebaseerd op de antwoorden van 660 respondenten (respons van 44%). De uiteindelijke respons was, op basis van leeftijd en geslacht, niet helemaal representatief voor de bevolking in Nederland. Wanneer de resultaten betrekking hebben op de gehele groep respondenten, is er een weging toegepast om hiervoor te corrigeren. Om te kijken of er verschillen bestaan tussen groepen in de mate waarin zij aangeven dat ze moeten bezuinigen op zorg en/of de premie van hun zorgverzekering niet meer kunnen betalen, is een regressieanalyse uitgevoerd. Daarbij hebben we gekeken naar verschillen naar leeftijd, geslacht, ervaren gezondheid, zorggebruik, inkomen, huidige financiële situatie en financiële situatie ten opzichte van een jaar eerder (op basis van de eigen inschatting). Alleen groepen waarvoor statistisch significante verschillen zijn gevonden, worden gepresenteerd in dit factsheet ($p \leq 0.05$).

Meer weten

Het Nivel levert de kennis om de gezondheidszorg in Nederland beter te maken. Dat doen we met hoogwaardig, betrouwbaar en onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek naar thema's met een groot maatschappelijk belang. 'Kennis voor betere zorg' is onze missie. Alle onderzoeken publiceert het Nivel openbaar. U vindt deze publicatie en alle andere Nivel-publicaties op www.nivel.nl/publicaties.

Meer informatie over het Consumentenpanel Gezondheidszorg: ga naar <https://www.nivel.nl/nl/consumentenpanel-gezondheidszorg> of e-mail naar consumentenpanel@nivel.nl. Ook kunt u de volgende publicatie downloaden: *Nivel Consumentenpanel Gezondheidszorg. Basisrapport met informatie over het panel 2022* [9].

Titelgegevens van deze publicatie

De gegevens uit deze publicatie mogen met de volgende bronvermelding worden gebruikt: Meijer, M., Brabers, A., & De Jong, J. Bijna één op de tien Nederlanders zegt te bezuinigen op zorg. Utrecht: Nivel, 2023.

Literatuur

- [1] NOS Nieuws (2022). *Meeste Nederlanders houden hand steviger op de knip door inflatie*. Geraadpleegd op 30 januari 2023, van <https://nos.nl/artikel/2438218-meeste-nederlanders-houden-hand-steviger-op-de-knip-door-inflatie>.
- [2] Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2016). *Het Nederlandse Zorgstelsel*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- [3] Kager, J. (2023). *Veel mensen gaan niet naar dokter en tandarts omdat het te duur voor ze is. Enquête onder leden*. Geraadpleegd op 14 februari 2023, van <https://www.fnv.nl/nieuwsbericht/algemeen-nieuws/2023/02/veel-mensen-gaan-niet-naar-dokter-en-tandarts-omda>.
- [4] Meijer, M., Brabers, A., & De Jong, J. (2023). *Zorgmijding vanwege financiële redenen*. VGE Bulletin.
- [5] Van Esch, T.E.M., Brabers, A.E.M., Van Dijk, C., Groenewegen, P.P., & De Jong, J.D. (2015). *Inzicht in zorgmijden. Aard, omvang, redenen en achtergrondkenmerken*. Utrecht: Nivel.
- [6] Movisie (2022). *Geldgebrek, gezondheid en de stress-sensitieve benadering*. Geraadpleegd op 27 juni 2023, van <https://www.movisie.nl/artikel/geldgebrek-gezondheid-stress-sensitieve-benadering>.
- [7] Skipr (2022). *Zorgverzekeraars maken flink hogere premies bekend*. Geraadpleegd op 2 februari 2023, van <https://www.skipr.nl/nieuws/zorgverzekeraars-maken-flink-hogere-premies-bekend/>.
- [8] Sociaal en Cultureel Planbureau (2023). *Eén op de zes Nederlanders kampt met stapeling van problemen*. Geraadpleegd op 27 juni 2023, van <https://www.scp.nl/actueel/nieuws/2023/05/31/een-op-de-zes-nederlanders-kampt-met-stapeling-van-problemen#:~:text=Mensen%20met%20een%20stapeling%20van,goed%20meedoen%20in%20de%20sameleving>.

[9] Brabers, A.E.M., & De Jong, J.D. (2022). *Nivel Consumentenpanel Gezondheidszorg. Basisrapport met informatie over het panel 2022*. Utrecht: Nivel.